

A LENGYEL VAJDASÁGOK KIALAKÍTÁSÁNAK POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HÁTTERE

THE ESTABLISHMENT OF THE VOIVODSHIPS IN POLAND AND ITS POLITICAL AND SOCIAL BACKGROUND

BARANYAI NÓRA PhD-hallgató, tudományos segédmunkatárs,
MTA Regionális Kutatások Központja Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet
Közép-dunántúli Osztály

Abstract

The transformation of the administration and the establishment of the self-government system in Poland have taken place in two steps after the transition. In the first years only the basic local government units have been created and the political parties decided upon the establishment of the territorial units only in the second half of the nineties. The number, the border of districts and voivodships, namely the administrative division of the country, which was established by the statutes coming into force on the 1st January 1999, are achievements of a long-time political bargaining. Present study explores the parliamentary debates, the interests of the political parties and the final compromise, analyzes the changes in the social mood during the bargaining period, the supporting of the various concepts of voivodships as well as administrative reform as a whole, and the satisfaction with the established territorial units.

1. Bevezetés

A középszintű közigazgatási szint átalakítására, a vajdasági önkormányzatok megteremtésére már a rendszerváltást megelőző kerekasztal-tárgyalások időszakában is voltak elképzelések,¹ azonban az ellenzéki oldal nem támogatta a területi önkormányzati rendszer létrehozását az 1972/75-ös közigazgatási reform során kialakult szétaprózott vajdasági rendszerben, különösen azért, mert alapvető fontosságúnak tartotta az ország területi beosztásának megváltoztatását.² A rendszerváltást követő majd' egy évtizedben a parlamenti váltogazdálkodás, illetve a gyakori kormányváltások következményeként a közigazgatási reform, a decentralizáció folytatásának kérdése ellentétek mentén határozható meg; a jobboldali kormányok elkötelezettek voltak a reformok ügyében, az ezeket váltó baloldali kormányok azonban a fennálló közigazgatási rendszer és területi beosztás fenntartásának szükségességét hangsúlyozták.³ Az 1997-ben elfogadott, s népszavazással megerősített új alkotmány nagymértékben támogatta a közigazgatási reformot, bár szövegében nem szerepelt sem az önkormányzati szintek számának meghatározása, sem a szintek nevesítése.⁴ A preambulum azonban rögzítette a szubszidiaritás, a 15. cikkely pedig a decentralizáció elvének alkalmazását, s az 1992-es „kis alkotmány” szövegével szemben már világossá vált, hogy a törvényhozónak szándékában is áll más önkormányzati egységek létrehozása a jövőben: az 1997-es Alkotmány leszögezte, hogy a „területi önkormányzat alapegysége a törvényhatóság”,⁵ s hogy a „regionális vagy helyi és regionális önkormányzat más egységeit törvény határozza meg”.⁶ Az említett „más egységek” megnevezésére a PSL

(*Polskie Stronictwo Ludowe*) és az UP (*Unia Pracy*) ellenállása miatt nem kerülhetett sor, a pártok ugyanis továbbra sem támogatták a járási szintű önkormányzatok létrehozásának tervét.⁷

2. A közigazgatási reform – A vajdaságok száma körül kibontakozott politikai vita

Az 1997-es választási kampány egyik fő eleme a közigazgatási reform volt, így minden párt állást foglalt a kérdésről;⁸ a PSL és az UP kivételével minden politikai erő – még a reformot korábban ellenző SLD (*Sojusz Lewicy Demokratycznej*) is – a járások visszaállítása mellett állt. A járási szint mellett a vajdaságok reformja is a járásokhoz hasonló központi kérdéssé vált a kampány során, s a PSL kivételével a pártok a lengyel viszonyok között a nagyvajdasági rendszert tartották megfelelőnek. A választásokat követően két jobbközép, a Szolidaritásból kinőtt párt, az AWS (*Akcja Wyborcza „Solidarność”*) és az UW (*Unia Wolności*) kormánykoalíciója alakult meg,⁹ amely elkötelezett volt a reformok véghezvitelében. A Buzek vezette kormány a korábbi reformelképzelések, kutatási eredmények alapján készítette el 1997-ben a közigazgatás átalakítására vonatkozó javaslatát, mely az állam unitárius jellegének megőrzése mellett háromszintű közigazgatási rendszer létrehozását, a két alsóbb szinten önkormányzati, a vajdaságokban államigazgatási intézményrendszer kiépítését tartalmazta. A javaslat szerint nagy és gazdaságilag erős vajdaságok jönnek majd létre, s a tizenkét vajdaság központjaivá a legnagyobb lengyel városok válnak.¹⁰

A kormány által beterjesztett javaslattal kapcsolatban számos vita bontakozott ki, mivel sem a létrehozandó területi szintek számának kérdésében, sem a közigazgatási egységek jellegében és szintenkénti számában, sem a területi önkormányzati választások időpontjával és módjával kapcsolatban nem volt konszenzus a parlamenti pártok között.¹¹ A továbbiakban a vajdaságok száma körüli vitával foglalkozunk.

A reformtervezet kidolgozására felkért szakértők egyöntetű véleménye az volt, hogy a vajdaságok területét meg kell növelni, s a társadalmi és gazdasági fejlődés érdekében felelősségük körét ki kell szélesíteni. Az elemzések alapján három lehetséges vajdasági rendszer körvonalazódott: az 1975 előtti állapotokat visszaállító 17 vajdaságból, valamint 10 vagy 12 régióból álló struktúra.¹² A kormányzó pártok 1998 márciusában a szakértők által is leginkább támogatott 12 vajdaság létrehozására vonatkozó javaslatot terjesztettek be a Szejmben. A reform, a középszintű területi igazgatási szint megteremtésének szükségességét alapvetően nem kérdőjelezték meg a parlamenti pártok, azonban a kormányjavaslatl szemben más elképzeléseket is megfogalmaztak. Az állam háromszintű területi beosztását is ellenző PSL véleménye tért el legnagyobb mértékben a javasolt tervezettől: a párt a fennálló kétszintű területi struktúrán belül tartotta lehetségesnek a reformot.¹³

A törvénytervezet nyilvánosságra kerülése után azonban a reformmal kapcsolatos politikai vita új szintekre, helyszínekre is áthelyeződött. A 49 vajdasági rendszerben regionális székhelyként funkcionáló városok, különösen azok, amelyek a reform végrehajtása esetén elvesztették volna státuszukat, tiltakoztak a törvénytervezet ellen. A parlamenti ellenzék a kínálkozó lehetőséget kihasználva a protestáló nagyvárosok mellé állt, s azt hangsúlyozta, hogy a központi szerepet elvesztő városok számára garanciákat, s egyfajta kompenzációs rendszert kell kidolgozni. A városok elsősorban a munkahelyek számának radikális csökkenésétől tartottak, hiszen a közigazgatás, azaz a vajdasági hivatalok, s az azokhoz kapcsolódó gazdasági szervezetek és egyéb intézmények számos álláslehetőséget biztosítottak.

tak. A kisebb vajdasági központok számára egy leépítési hullám katasztrófaközei állapotot idézett volna elő, különösen akkor, ha figyelembe vesszük az akkori, egyébként is magas munkanélküliségi rátát. A munkahelyek megszűnése mellett attól is tartottak, hogy gazdasági visszaesést eredményez a reform, a befektetők telephelyválasztását ugyanis nagymértékben befolyásolja az, hogy az ügyintézés gördülékeny legyen, ehhez pedig a hivatalok jelenléte és működése szükséges. További, nem kevésbé jelentős aggodalmat keltett a helyi elit képviselői körében az, hogy a regionális reform végrehajtása után városuk elveszíti presztízsét, s ebből eredően a kulturális fejlődés lehetőségét is.¹⁴ Az ellenzékben lévő pártok, amelyek a társadalmi elégedetlenség élére álltak, a vajdaságok számát érintő módosító javaslatokat nyújtottak be a parlament alsóházában. A 25 vajdaság kialakításáról szóló tervezetet a Szejm hamar elvetette,¹⁵ a vajdasági székhelyüket elveszítő városok számára azonban kompenzációs megoldást dolgoztak ki: hogy privilegizált helyzetüket valamilyen formában megtarthassák, járási jogokkal rendelkező városokká válhattak.¹⁶ Az SLD képviselőcsoportja által benyújtott, az 1975 előtti közigazgatási beosztás visszaállítását célzó törvényjavaslat azonban komoly megoldási alternatívát jelentett, bár a tervezettel kapcsolatban felmerült néhány probléma – elsősorban az, hogy a történelmi régiók visszaállítása aránytalan rendszert hozna létre, s jóval gyengébbek lennének,¹⁷ mint az ideálisnak tartott 12 régió. A 17 vajdaságból álló struktúrát támogatták egyébként azok a tiltakozó városok is, amelyek már 1975 előtt is regionális központok voltak.

A beterjesztett ellenjavaslatok hatására a parlamenti viták újra fellobbantak, s az ellenzéki pártok keményen kritizálták a 12 vajdaság kialakításának tervezetét. Elsősorban azt vetették a kormánypártok szemére, hogy nem veszik figyelembe a társadalmi érdekeket és igényeket, amelyek tiltakozó akciók, s közvélemény-kutatások eredményeiben is tükröződtek. Több parlamenti párt is azon a véleményen volt, hogy népszavazást kellene kiírni, hiszen egy ilyen jelentős reform esetében alapvető fontosságú a társadalmi támogatottság. Erre azonban nem került sor. Az SLD vezérszónoka azt javasolta, hogy a kormány tárgyaljon az elégedetlenkedőkkel, s ne hajtsa végre a már elfogadott tervezetet, mert az egyre súlyosabb társadalmi konfliktusokat eredményezne. Az ilyen nagyléptékű, politikai-gazdasági érdekeket egyaránt sértő reformmal szembeni szinte természetes elégedetlenség mellett egyéb területeken is bírálták a kormányjavaslatot. Az ellenzék hangsúlyozta, hogy a tervezett reform növelné az ország keleti és nyugati részei közötti, már egyébként is jelentős különbségeket, s azt is, hogy a járásek és vajdaságok rendszere hosszú távon nem lenne alkalmas a strukturális alapok fogadására. A kormány, különösen az AWS azonban a 12 vajdaságból álló rendszert lengyel szinten reálisnak, a területi önkormányzatiság szempontjából megfelelőnek tartotta, olyannak, amely egyszerre tesz eleget a szubszidiaritás elvének, s biztosítja az állam unitárius jellegének fennmaradását. Az AWS vezérszónokának felszólalásából az is kiderült, hogy a párt valójában nyolc régió bevezetését tartotta volna ideálisnak, s hogy a 12 vajdaság tervezete is már egy olyan kompromisszum eredménye, amely csökkentette a leendő közigazgatási egységek gazdasági erejét.

A Szejm Területi Önkormányzat és Regionális Politika, valamint Közigazgatási és Belügyi Bizottsága közösen vitatta meg a törvénytervezeteket, melynek eredményeként 1998 májusában a 12 vajdasági beosztás elfogadására tettek javaslatot. A bizottsági beszámolóban azonban az elfogadásra javasolt törvénytervezet szövege mellett 17 kisebbségi véleményt is közöltek, melyekben javarészt nem a törvény tartalmi elemeit, hanem inkább a vajdaságok számát, elnevezését és leendő központját kifogásolták a bizottsági tagok, s ezekkel szemben rögzítették saját, a megítélésük szerint ideális állapotokat teremtő elképzelésüket. A vajdaságok száma a kisebbségi véleményekben 12 és 27 között váltakozott.

A kisebbségi vélemények, valamint az ellenzéki pártok módosító javaslatai ellenére a

Szejm kormánytöbbsége 1998 júniusában elfogadta a 12 vajdaság bevezetését tartalmazó törvényjavaslatot, amit a szintén kormánypárti (AWS) többségű Szenátus elutasított, s a korábbi 12 vajdaság elfogadása mellett három további kialakítására – pomorskie, lubuskie, opolskie – tett javaslatot. A Szejm 1998. július 1-jén elfogadta a felsőház módosító indítványát, így az ország területi beosztásáról szóló törvényben 12 helyett 15 vajdaság létrehozását határozták el. A politikai vita élesedését jelezte az is, hogy a baloldali köztársasági elnök, Aleksander Kwaśniewski is részt vállalt a konfliktusban. A dualista modell alapján kialakított végrehajtó hatalom, illetve az államfő jogosítványai, s főként annak gyakorlati megnyilvánulásai alapján Lengyelországot szemiprezidenciális, vagy félelnöki kormányzati rendszerű államként jellemezhetjük, bár ezt többen vitatják;¹⁸ a félpresidenciális jegek közé sorolhatjuk a köztársasági elnök közvetlen választását, rendeletalkotási jogát, valamint erős vétőjogát. A közigazgatási reform kapcsán ez utóbbi alkotmányos jogkörét gyakorolta Kwaśniewski, megtagadta az állam háromszintű területi beosztásáról szóló törvény aláírását, s azt visszaküldte a parlamentnek.¹⁹ Az indoklás szerint – a korábbi ellenzéki javaslattal összhangban – történelmi, gazdasági, társadalmi és kulturális érvek, szükségszerűségek mellett a lakosság akaratát is figyelembe kell venni, ezért 17 vajdaság létrehozására van szükség. A köztársasági elnök megítélése szerint „a törvény nem tesz eleget az alkotmány követelményeinek, s általánosságban figyelmen kívül hagyja a helyi közösségek meglévő kulturális és társadalmi kapcsolatait”, így a törvényhozó a vajdaságok felsorolásából olyan fontos régiókat kihagyott ki, mint Staropolska, illetve Pomorze Środkowego. Az indoklás további részében Kwaśniewski azzal érvel, hogy a kettővel megnövelt vajdasági létszám nem veszélyeztetné a reform fő célját, a pénzügyi és hatalmi decentralizációt, s hogy a helyi társadalom érdekét nem lehet az államérdeknek alárendelni.

A kormánykoalíciót alkotó pártoknak nem volt meg a vétő felülírásához szükséges többségük, így a közigazgatási reform végrehajtásának érdekében kénytelenek voltak tárgyalni az ellenzékkel a vajdaságok számáról.²⁰ Az ebben a légkörben politikai kompromisszumként 1998. július 18-án elfogadott törvény – amely 16 vajdaság létrehozását jelentette – végül egyik fél számára sem volt kielégítő, s a vajdasági erő és hatékonyság is jelentős veszteséget szenvedett.²¹ A 16 vajdaság rendszerében nagy aránytalanságok fedezhetők fel, az elvetett 12 régiós tervezetben szereplő középszintű közigazgatási egységek mérete hasonló volt, a jelenlegi beosztás pedig szétaprózta a déli, délnyugati vajdaságokat.

3. A közigazgatási reform társadalmi támogatottsága

Nagy, intézményes reformok végrehajtásakor, így a közigazgatás átalakításának folyamatában sem általános, hogy a döntéshozók felismerik, figyelembe veszik a társadalmi igényeket, elvárásokat, s hogy időt szentelnek a társadalom felkészítésére, kellő tájékoztatására – állapította meg Jerzy Reguński a közigazgatási reform nyomán kialakult lengyel önkormányzati rendszer működését értékelő művében. Megítélése szerint 1998-ban azt az alapvető hibát követte el a politikai vezetés, hogy nem teremtett kapcsolatot a társadalommal, nem tájékoztatta kellőképpen a lakosságot a reform szükségességéről, annak ellenére, hogy ismeretes volt: a középszint átalakításával kapcsolatban a társadalom kevésbé egységes, mint 1990-ben a törvényhatóságok létrehozásakor volt.²²

A társadalmi elégedettséget – a jobbára egy adott térség lakosságát mozgósító tiltakozó mozgalmak elemzése mellett, amelyek – közvéleménykutatási eredményekkel szemléltethetjük. A közigazgatási reformfolyamat időszakában, a politikai viták során a legnagyobb közvéleménykutatató cégek rendszeresen mérték a társadalmi hangulatot, így az elemzések

lehetőséget adnak arra is, hogy egy-egy nagyobb jelentőséggel bíró politikai döntés társadalmi hatását is értékelhessük.

A közigazgatási reform, illetve az ország területi beosztásának átalakítása a társadalom számára nem bírt kiemelkedő jelentőséggel, s ezen az sem változtatott nagymértékben, hogy a politika napirendre tűzte ezt a kérdést, s ezáltal a média is többet foglalkozott a témával. 1998 márciusában is mindössze a társadalom kilenc százaléka vélekedett úgy, hogy a decentralizációs cézzal elindított reformfolyamat az első között megoldandó országos feladatok közé tartozik. A pártpreferenciák már itt is éreztették hatásukat: a kormánypártok szavazói sokkal fontosabbnak ítélték meg ezt a kérdést, mint az ellenzéki pártok hívei. Közülük is kiemelkedik a közigazgatási reform szükségességét alapján megkérdőjelező PSL tábor, amely 57 százalékos arányban utasította el a területi beosztás megváltoztatását. A reform jelentőségének elismerése azonban feltételezi azt, hogy a társadalom tisztában van annak tartalmi elemeivel, céljával. A felmérések szerint azonban ezzel kapcsolatban a lakosságnak igencsak hiányosak voltak az ismeretei, tehát sem a kormány, sem a politikai pártok, sem a média nem tudta a reform értelmét és célját kellőképpen közvetíteni a társadalom felé. A lakosság nagyobb része a reformtervezet általánosabb, s látványosabb elemeit ismerte – vajdaságok számának csökkentése, számos vajdaság megszüntetése, járások létrehozása –, konkrétan, a közigazgatási reform eszmei hátterét is érintő válaszokat – az állam decentralizációja, az önkormányzatiság megerősítése és megerősítése, a közigazgatási egységek finanszírozásának megváltoztatása – jóval alacsonyabb arányban adtak. A kérdéskört a közvéleménykutatók a közigazgatási beosztás megváltoztatását támogatók és ellenzők érvrendszerén keresztül is megvizsgálták. A reformot támogatók a közigazgatási hatékonyság növekedésének, az önállóan gazdálkodó vajdaságok létrehozásának, a közigazgatás állampolgár-közelivé válásának, az államhatalom decentralizálásának, az önkormányzatiság erősödésének érveivel támasztották alá döntésüket, míg a változtatásokat ellenzők elsősorban a reform költségei, a bürokrácia megnövekedése miatt aggódtak, illetve az 1975 óta fennálló „hagyományos” beosztás melletti elkötelezettségüket hangsúlyozták. Az eredmények alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a változtatások mellett állók mélyebb ismeretekkel rendelkeztek a reform céljairól – talán éppen emiatt támogatták azt –, míg az ellenzők érvei félelmekből, bizonytalanságból eredtek. Ha az értékelés során a társadalmi státuszcsoporthoz szerinti eredményeket is figyelembe vesszük, világossá válik, hogy mekkora felelőssége van a politikai szereplőknek és a médiának abban, hogy a reform nem érte el a kívánt támogatottságot: a magasabb iskolai végzettségűek, a magasabb beosztásban dolgozók, magasabb jövedelműek, nagyvárosokban élők – akik a reform támogatóinak nagyobb részét alkotják – nyilvánvalóan tájékozottabbak a közéleti kérdésekben (is), míg az alacsonyabb státuszú társadalmi csoportoknak kevesebb a lehetőségük, s feltételezhetően mérsékeltebbek az igényeik is erre.

A területi beosztásra vonatkozó különböző elképzelések támogatottságát két olyan időpontban – 1998 januárjában és júniusában – is vizsgálta a CBOS, amikor a tervezetek még hivatalosan nem kerültek nyilvánosságra, illetve amikor már megszületett a (nem végleges) döntés tizenöt vajdaság létrehozásáról. A januári állapothoz képest lényegesen csökkent a szétaprózott, illetve a közepes méretű vajdaságokból álló rendszer támogatottsága, s felértékelődött a nagyvajdasági rendszer, valamint különösen a hagyományos, 17 vajdaságból álló területi beosztás létrehozásának elképzelése. A Szenátus döntése, illetve a Szejm visszakozása annyiban befolyásolta a lakosságot, hogy a májusi eredményekhez képest 5 százalékkal mérséklődött a nagyvajdasági rendszer támogatóinak aránya, míg 12 százalékkal nőtt a júniusban elfogadott törvénynél két vajdasággal többet tartalmazó elképzelés támogatottsága.

A parlament mindkét háza által jóváhagyott törvényben foglalt vajdasági beosztással a társadalom valamelyest elégedettebbnek mutatkozott, mint korábban, a politikai megosztottság azonban továbbra is fennmaradt. Sőt, a kormánypárti oldal szavazói nagyobb arányban támogatták a törvényben rögzített vajdaságok számát, mint az előző kormányjavaslatot. Az ellenzéki pártok hívei közül az SLD-tábor kitartott a 17 vajdaság létrehozásának szükségessége mellett, így a törvénnyel több mint 60 százalékos arányban nem értettek egyet. A PSL szavazói – miután bizonyossá vált, hogy a szétaprózott vajdasági rendszert, az állam területi beosztását megváltoztatják – mérsékeltebb ellenállást tanúsítottak, mint korábban.

A köztársasági elnöki vétó alkalmazásával kapcsolatban előzetesen a lakosság 36 százaléka úgy vélekedett, hogy Kwaśniewskinek tartalmától függetlenül alá kell írnia a mindkét parlamenti kamara által elfogadott törvényt. Ennek ellenére a júliusi vétót követően mindössze 25 százaléka nem értett egyet a döntéssel. Egy következő lehetséges elnöki közbelépést azonban már csak a társadalom 18 százaléka tudott támogatni.

A politikai kompromisszum eredményeként létrehozott, 16 vajdaság kialakításáról elfogadott törvény kihirdetését²³ követően végzett vizsgálat négy alapvető társadalmi csoportot határolt körül: az egyik a status quo (49 vajdaság) fenntartását, a másik 17 vajdaság létrehozását tartotta továbbra is kívánatosnak, a harmadik csoport 17-nél kevesebb számú régió kialakítását támogatta – közülük összesen 19 százalék a két korábban elfogadott tervezetet –, míg a negyedik csoport a közömbösöket és választ adni nem tudókat tömörítette. A törvény elfogadásától számított harmadik hónapban végzett felmérés idején – feltételezhetően többek között azért is, mert az eltelt időszakban volt idejük megismerni a konkrétumokat – a társadalom nagyobb arányban támogatta (46 százalék) a kialakított területi beosztást, mint amilyen arányban ellenezte (33 százalék). A „sikert”, azaz a reform végrehajtását legnagyobb arányban (20 százalék) a megegyezésre törekvő politikai erőknek tulajdonították, míg csaknem ugyanolyan arányban (15 és 14 százalék) tartották a törvény megalkotását a kormánykoalíció és a köztársasági elnök politikai győzelmének. A különböző politikai erők támogatóinak válaszait elemezve az látszik, hogy az SLD szavazótáborára értékelte leginkább úgy, hogy saját pártja – pontosabban az államfő – sikereként kell elkönyvelni a törvényben foglaltakat. A kormánypártok szavazói elégedetlenek voltak a kormánykoalíció teljesítményével, ezt mutatja az is, hogy az UW tábor a köztársasági elnöknek, az AWS választói bázisa pedig az összes résztvevő politikai erőnek tulajdonította a győzelmet. Az eredményekből arra is következtethetünk, hogy a liberális párt hívei sokkal elkötelezettebbek voltak az eredeti kormányzati elképzelés mellett, mint a koalíciós partner hívei, s csalódásként élték meg az, hogy a kormány, illetve a parlamenti többség nem tudott kitartani az első tervezet mellett. A PSL szavazótábor értékelte leginkább a kormánykoalíció sikereként a reformot; feltételezhetően azonban nem az elismerés jelentkezett ebben az eredményben, hanem azért gondolhatták így, mert a kormány vetette fel elsőként a területi beosztás megváltoztatásának kérdését, s – attól függetlenül, hogy mennyiben változott meg az eredeti koncepció – el is érték céljukat.

A reform társadalmi megítélésével kapcsolatban azt állapíthatjuk meg, hogy a tájékoztatás korlátossága és elégtelensége alapvetően meghatározta a lakossági hangulatot, amely az egész vitafolyamat során fennmaradt. A társadalom nagy része nem volt tisztában a területi beosztás megváltoztatásának fő céljaival, értelmével, s akiknek feladatuk lett volna az alapvető kérdések tisztázása, azok sem fordítottak erre elegendő figyelmet és energiát. A politika és a média egyaránt felelős abban, hogy a vitát engedte olyan mederbe terelni, ahol már nem esett szó sem az államszervezési elvekről, sem az önkormányzatiság megerősítéséről. A vajdasági társadalom ismerethiányából és bizonytalanságából fakadó helyzetet a helyi elit saját politikai, gazdasági céljai érdekében használta fel, s sok esetben

sikerült úgy láttatnia a reformfolyamatot, mint ami veszélyezteti az adott térség fejlődését. A tiltakozóakciók bemutatására pedig nyilván a média is több időt áldozott, mint a közérthető, ám szakszerű tájékoztatásra.

4. Zárszó

A vajdaságok számáról szóló vita során a parlamentben – főként azt követően, hogy az eredeti, szakértők által megfelelőnek tartott tervezet elvetették – nem hangzott el egyetlen szakmai érv sem. A felső középszintű egységek számának megnövelése egyes vajdaságok, illetve politikusaik lobbijének, a térségi társadalmi összefogásnak az eredménye. A kompromisszumos területi rendszer pedig sem a politikai pártokat, sem a társadalmat nem tölthette el elégedettséggel, leszámítva természetesen azt a néhány vajdaságot, amely győzelemként értékelhette azt, hogy helyet kapott a regionális struktúrában. A lakosság a parlamenti viták folyamán, szinte függetlenül a pártpreferenciáktól, illetve az éppen aktuális javaslatoktól, végig a 17 vajdaságból álló, hagyományos struktúra visszaállítását támogatva legnagyobb arányban. Mindezek ellenére a 16 nagyrégióból álló közigazgatási szint stabil, s működőképes, megváltoztatására eddig még irányult komolyabb kísérlet.

Jegyzetek

1. **Trembicka, Krystyna** (1999): Okragły Stół w Polsce (konceptje samorządu terytorialnego). Samorząd Terytorialny. 1999/4. szám. 3–10. old.
2. Elfogadhatatlannak tartották ugyanis a fennálló, 49 vajdaságból álló területi – közigazgatási beosztást, s ha ebben a rendszerben hozták volna létre a vajdasági önkormányzatokat, bebetonozták volna ezt az ésszerűtlennek ítélt modellt.
3. **Kulesza, Michał** (2002): Methods and Techniques of Managing Decentralization Reforms in CEE Countries: The Polish Experience. In Péteri Gábor (szerk.), *Mastering Decentralization and Public Administration Reforms in Central and Eastern Europe*. Open Society Institute. Budapest. 189–215. old.
4. **Kulesza, M.** (2002).
5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej Art 164. 1), <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej Art 164. 2), <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>,
7. **Regulski, Jerzy** (2003): Local government reform in Poland: An insider's story. Open Society Institute. Budapest. 245 old.
8. **Kulesza, M.** (2002).
9. **Kulesza, M.** (2002).
10. **Głowacki, Wiktor** (2002): Regionalization in Poland. In: Marcou, Gerard (ed.), *Regionalization for Development and Accession to the European Union: A Comparative Perspective*. Open Society Institute. Budapest. 103–140. old.
11. **Regulski, J.** (2003).
12. **Regulski, J.** (2003).
13. **Głowacki, W.** (2002).
14. **Regulski, J.** (2003).
15. **Wysocka, Elżbieta** (1998): Nowa regionalizacja Polski – próba oceny. Samorząd Terytorialny. 1998/12. szám, 3–17. old.
16. Ezek az ún. powiat grodzkich, melyek státusza a magyar megyei jogú városokéhoz hasonló.
17. **Lysoń, Piotr** (1998): Projekt kształtu terytorialnego 13 dużych województw – regionów. In: Samorząd Terytorialny. 1998/1-2.szám, 48–63. old.

18. Leszek Garlicki írására hivatkozva a racionális parlamentáris kormányzati rendszerként jellemzi a lengyel berendezkedést Chronowski. Chronowski Nóra (2007): Lengyel Köztársaság. In: Chronowski–Drinóczi (szerk.): Európai kormányformák rendszertana. HVG-ORAC. Budapest. 443–462. old.
19. **Kulesza, M.** (2002).
20. **Głowacki, W.** (2002).
21. **Wysocka, E.** (1998).
22. **Regulski, Jerzy** (2005): Samorządna Polska. Rosner i Wspólnicy sp. z o.o. Warszawa. 196 old.
23. A törvény hatálybalépésére – a járási és vajdasági önkormányzatokról, valamint a vajdasági államigazgatásról szóló törvényekkel együtt – csak 1999. január 1-jén került sor.

Felhasznált irodalom

- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): Polacy o reformie terytorialnej kraju. CBOS. Warszawa. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_014_98.PDF
- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): Reforma administracyjna kraju – Wiedza i nastawienie społeczne. CBOS. Warszawa. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_039_98.PDF
- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): Wiedza o reformie administracyjnej kraju, społeczny stosunek do protestów w tej sprawie oraz propozycji referendum. CBOS. Warszawa. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_064_98.PDF
- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): Sprawa reformy administracyjnej. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_080_98.PDF
- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): O liczbie województw – Raz jeszcze. CBOS. Warszawa. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_099_98.PDF
- Centrum Badania Opinii Społecznej** (1998): Polityczne aspekty reformy administracyjnej kraju CBOS. Warszawa. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_130_98.PDF
- Głowacki, Wiktor** (2002): Regionalization in Poland. In: Marcou, Gerard (ed.), Regionalization for Development and Accession to the European Union: A Comparative Perspective. Open Society Institute. Budapest. 103–140. old.
- Halász Iván** (2001): A regionális önkormányzatok és az átfogó közigazgatási reformok a „visegrádi csoport” országaiban. In: Szigeti Ernő (szerk.): Régió, közigazgatás, önkormányzat. Magyar Közigazgatási Intézet Budapest. 43–64. old.
- Kowalczyk, Andrzej** (2000): Local Government in Poland. In Horváth m. Tamás (szerk.): Decentralization: Experiments and Reforms. Open Society Institute. Budapest. 220–250. old.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.** <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.
- Kulesza, Michał** (2002): Methods and Techniques of Managing Decentralization Reforms in CEE Countries: The Polish Experience. In: Péteri Gábor (szerk.): Mastering Decentralization and Public Administration Reforms in Central and Eastern Europe. Open Society Institute. Budapest. 189–215. old.
- Lysoń, Piotr** (1998): Projekt kształtu terytorialnego 13 dużych województw – regionów. Samorząd Terytorialny. 1998/1–2. szám, 48–63. old.
- Regulski, Jerzy** (2003): Local government reform in Poland: An insider's story. Open Society Institute. Budapest. 245 old.
- Regulski, Jerzy** (2005): Samorządna Polska. Rosner i Wspólnicy sp. z o.o. Warszawa. 196 old.
- Szreniawski, Piotr** (2004): Regions in Poland. In: Enyedi György–Tózsza István (szerk.): The Region: Regional Development Policy, Administration and E-government. Akadémiai Kiadó. Budapest. 277–292. old.
- Trembicka, Krystyna** (1999): Okrągły Stół w Polsce (konceptje samorządu terytorialnego). Samorząd Terytorialny. 1999/4. szám. 3–10. old.
- Wysocka, Elżbieta** (1998): Nowa regionalizacja Polski – próba oceny. Samorząd Terytorialny. 1998/12. szám, 3–17. old.